

Finsk design präglas av landets tuffa historia

Blekinge Läns Tidning

med Karlshamns Allehanda och Sölvesborgs-Tidningen

SÖNDAG
9 maj 2021
Vecka 18
BLT.se
Pris 29 kronor

Festligt & färglatt

FOTO: BO ÅKESSON

Fest och kalas är bland det bästa Herta Harrysson vet och snart får hon sitt lystmäte uppfyllt – i juni tar 20-åringen studenten i Kalmar medan lillebror Sigge gör detsamma i Karlskrona. Tills dess har Herta bland annat skoj ihop med mamma Sara i deras nystartade pyssel företag. [Blekinge sidorna 6-7](#)

Hinder för havsbaserade vindkraftsparker i Sverige

Omfattande tillståndsprövningar är en orsak till att de flesta europeiska länderna med kust ligger långt före Sverige i utbyggnaden av vindkraft till havs.

[BLEKINGE SIDORNA 6-7](#)

Jag gillar de klara färgerna och att de passar både till vardag och fest

Mariana Johansson från Luleå är en av många som uppskattar klassisk finsk glasdesign från anrika Iitala. [BOSTAD SIDAN 10](#)

Pandemivänligt. Intresset för konst på Wanås stort även i år

Konstret på Wanås är igång och det stora intresset för de pandemianpassade aktiviteterna ser ut att hålla i sig. [KULTUR & NÖJE SIDAN 16](#)

Bilparkering. Betalappar inte alltid lätta att förstå

Borta är de vid parkeringstillfällena ofta saknade mynten. Nu är det i stället appar med olika funktion och avgifter som gäller. [MOTOR SIDORNA 12-13](#)

Innehåll: Ledare 2 • Blekinge 3-7 • Sport 8 • Nära Dig 9 • Bostad 10-11 • Motor 12-15 • Kultur & Nöje 16-17 • Sverige & Världen 18-19 • Mat 20-21 • Kryss 22 • Serier 28 • Radio/tv 29, 30 • Väder 31

Senaste nytt hittar du på [BLT.se](#)
24 timmar om dygnet.

Vid glashytan i Notsjö (Nuutajärvi), som är en del av Iittala, tillverkas fortfarande Oiva Toikkas färgstarka fåglar. Han skapade dem redan på 1970-talet.

Finsk design präglas av landets tuffa historia

BOSTAD

Det är 140 år sedan Iittala glasbruk grundades. Sedan dess har det finska företaget försett oss med åtskilliga vardagsklassiker i tonat glas, men också uttrycksfulla samlarföremål.

– De har haft en förmåga att både förvalta sitt arv och förnya det, säger Viveka Carlsson på magasinet Scandianavian Retro.

Med klassiker som Aalto-vasen, Kasteelmi-glas och Toikka-fåglar har finsk design hamnat på världskartan. Många av serviserna, skålarna och glaset är en självklar del av det finländska folkets vardag, och det är ett företag med anor.

Iittala grundades 1881 i den sydfinska byn med samma namn. Först var det

ett renodlat glasbruk, men senare breddade man utbudet till att också innefatta bruksföremål som serviser, bestick och grytor.

– Finsk design är väldigt präglad av landets tuffa historia. Det finns en enorm stolthet över framgångsrika företag som Artek, Marimekko och Iittala, säger chefredaktör Viveka Carlsson, som har ett stort intres-

se för design och dess historia.

Efter frigörelsen från Ryssland, inbördeskriget och världskrigen fanns ett stort behov av att formulera det finska. Man tog avstamp i hantverksrörelsen och kombinerade det med inspiration från naturen.

– Precis som den svenska designen präglas den finska

av ljusa träslag och avskalade och enkla former.

Formgivarna deltog med liv och lust i nationsbygget och såg det som sin uppgift att förse medborgarna med de vardagsföremål som behövdes när ekonomin växte och samhället moderniserades.

– På 1950-talet vann Iittala många internationella priser för exklusivt konst-

FOTO: TIMO JUNTILA

Fakta**Fem viktiga formgivare****Aino Aalto (1894–1949)**

Vann 1932 första pris i Iittalas design tävling med sin glasserie Bölgblick. Formen är inspirerad av de cirklar som bildas när en sten kastas i vattnet. Serien finns fortfarande i bruk, men under namnet Aino Aalto. Hennes samarbete med Iittala blev ett av de mest framgångsrika.

Alvar Aalto (1898–1976)

Även Ainos make Alvar samarbetade med Iittala under många år. Han deltog i design tävlingen 1936 när företaget sökte efter innovativa glasobjekt att ställa ut under världsutställningen i Paris 1937. Under arbetsnamnet Eskimokvinnans skinnbyxor föddes den numera ikoniska Aalto-vasen.

Oiva Toikka (1931–2019)

År 1964 skapade Oiva Toikka succén Kasteheimi, daggdropp på svenska. Serien var i produktion i mer än 20 år. 2010 återinfördes den för att fira 50-årsjubileet av Oivas Toikkas arbete och den produceras fortfarande.

Tapio Wirkkala (1915–1985)

Skapade den klassiska Ultima Thule-serien i slutet av 1960-talet. Han var inspirerad av den is som smälter. De räfflade, knotriga formerna kom till genom när han skar i en gjutform.

Kaj Franck (1911–1989)

Han kallades ofta för "samvetet inom finsk form" på grund av att han alltid strävade efter att skapa formsäkra serviser som alla skulle ha råd med. Succéer som Teema och Kartio är resultatet. (TT)

Källa: Designmuseum.fi, Iittala.com, Bukowskis.

Aktuell utställning

Designmuseum i Helsingfors uppmärksammar Iittalas 140 år med utställningen "Iittala – Kalejdoskop: från naturen till kulturen". Den utgår från museets stora Iittala-samling, som omfattar över 10 000 föremål samt ett digert text- och bildarkiv.

Utställningen pågår mellan den 26 mars och 19 september 2021. (TT)

glas. Men det var först på 1960- och 1970-talen, med rustika glasserviser som Timo Sarpanevas Ultima Thule och Festivo-ljustakar, som de hittade in i svenska hem.

Iittala satsade tidigt på enkel och stilren form, något som låg helt rätt i tiden. Ett annat lyckat grepp var att man knöt begåvade formgivare till sig och förenade deras kreativitet med sina skickliga glasblåsare. Ofta hittade man spännande samarbeten genom att utlysa design tävlingar.

Ett sådant fruktbart kompanjonskap var det med formgivaren Aino Aalto. År 1932 ville Iittala hitta nya modeller i pressat glas som skulle passa bättre i de mindre köken som urbaniseringen i Finland hade med-

fört. Aaltos glas Bölgblick vann första pris. Glasserien är fortfarande i produktion, men går i dag under namnet Aino Aalto.

Ainos man, formgivaren Alvar Aalto, samarbetade också med Iittala i många år. Han deltog i design tävlingen 1936 när företaget sökte efter innovativa glasobjekt att ställa ut på Finska Paviljongen under världsutställningen i Paris 1937. Det var då den ikoniska Aalto-vasen föddes, vars organiska form ska vara inspirerad av Finlands sjöar och böljande strandlinjer.

Under efterkrigsåren, en period som brukar kallas finsk design guldålder, jobbade flera namnkunniga formgivare åt de glasbruk som numera finns samlade under namnet Iittala. Tapio

Precis som den svenska designen präglas den finska av ljusa träslag och avskalade och enkla former.

Viveka Carlsson, magasinet Scandinavian Retro

Wirkkala hos Iittala, och Kaj Franck och Oiva Toikka på Notsjö (Nuutajärvi) var några av dem. Tapio och Kaj ska ha sökt enkelhet och ville skapa tidlösa och avskalade föremål.

Oiva Toikka avvek från det. Han inspirerades i stället av folkkonst, finska sagor

Mariana Johansson är svag för ljustakarna Kasteheimi som Oiva Toikka har gjort. "Skulle jag tröttna har de ju ett andrahandsvärde och är bara att sälja", säger hon.

FOTO: TOMAS BERGMAN

Glasen och skålarna är från Aino Aalto serie Bölgblick, som heter Aino Aalto i dag. Karaffen är från Kaj Francks Kartio-serie och vinglasen från Alfredo Häberlis serie Essence.

FOTO: LISA WALLSTRÖM

Dukning med bland annat Alvar Aaltos böljande tallrik och glas ur Kasteheimi-serien. FOTO: SHUTTERSTOCK

Aalto-vasen lovordades när den kom 1936, men slog inte igenom förrän på 1980-talet. FOTO: LISA WALLSTRÖM

och Japan, säger Viveca Carlsson.

Oiva Toikka ligger också bakom en annan långkörare: Kasteheimi, som betyder daggdropp på svenska. "Ett pressat föremål känns ganska tungt. Jag ville lättta upp det genom att använda reliefyta. Mönstret kom från en pärlas vackra form", sade han själv om sin skapelse i en informationsfilm från Iittala.

Dekorationen dolde delningslinjerna från formen som glaset pressats i. En som är förtjust i de färgglada glaslyktorna från serien är Mariana Johansson från Luleå.

Hon har samlat på sig runt ett 20-tal i olika kulörer.

– Det började med att jag fick ett par i present. Jag gillar de klara färgerna och att de passar både till vardag och fest – oavsett årstid, säger hon.

Sedan det första paret har hon utökat samlingen på egen hand, ibland via fynd på auktionssajter. Mariana har även andra saker från Iittala, bland annat Klaus Haapaniemis ugglemuggar från Taika-serien och några Festivo-ljustakar.

– Jag gillar den klassiska och avskalade designen i kombination med de starka färgerna. Att ha flera skapar en enhetlighet – fast de är i olika färger. De små dropparna ger ett otroligt fint skuggspel när ljuset är tända, säger hon. (TT)

Lisa Wallström

och andra, främmande kulturer.

– I början av 1970-talet skapade han konstföremål i form av färgstarka och fantasifulla glasfåglar. De är hett eftertraktade på samlarmarknaden, i synnerhet i Finland

